

tır. Bilhassa kendilerine şahsi olarak fevkalâde büyük bir hürmetim vardır ve bu vesileyle de namı âlilerini yâd etmeye fırsat bulduğumdan dolayı Besim Bey kardeşime arzı teşekkür ederim. Fakat kendileri hiçbir zaman Anadolu'ya gelmek arzusunu izhar etmemişlerdir. Esasen kendileri yorgun ve müsim bir zat olduğundan İtalya'da yani evvelâ Roma'da ve bilâhara civarda bir yerde istirahat halinde bulunuyordu. Malûmuâliniz bir Ermeni kaatili tarafından orada katledilmişlerdir. Diğer Doktor Bahaeddin Şakir Beyle Cemal Azmi beylerin dahi Anadolu'ya girmek istediklerine dair hiçbir malûmat yoktur. Malûmuâliniz olduğu vehile kendisini tanyanlar bilirler. Cemal Azmi Bey Berlin'de bir tütün ticaret hanesi tesis etmiş mükemmel surette tütün ticaretine başlamış ve orada hayatını kazanmakta olduğunu işittik. Kezalik Bahaeddin Şakir Beyin de Anadolu'ya gelmek istediğini hiç kimse-den işitmedim. Her halde bize böyle bir müraعاتları yoktur.

HÜSEYİN AVNİ B. (Erzurum) — Gelenler kovuldu da onun için gelmediler. Sahibi sual ölümler hakkında değil, diriler hakkında soruyor.

DAHİLİYE VEKİLİ ALİ FETHİ B. (Devamla) — Efendim anlamadım, Besim Bey «Altı asırdan beri ve mutlaka Müslümanlığa ve Türkliğe karşı bir lâhza bile ne ileriye geçmiş, ne de geriye gidebilmiş olan husumet ve intikama terk ve teslim edilmelerini» diyor. (Sual okunsun, sadaları)

FEYYAZ ÂLİ B. (Yozgad) — Sual nedir bilmiyoruz ki. Evvelâ sual okunsun dinliyelim.

REİS — Sualin hulâsasını Dahiliye Vekili Meclisi Âlinize arz etti. İsterseniz sual takriri de aynen okunur. Eğer kâfi görmüyorsanız bir daha okunsun. (Hay, hay sadaları) Okutuyoruz.

B. M. M. Riyaseti Celilesine

Bihbudhan Civanşir'in Ermeni kaatiline İstanbul'da ve bir ceze mahkemesi örfiyesinde muhakemesi yapılırken görülmüş ve verilen hükümden anlaşılıyordu ki, mesele bir cürmün tahkik ve muhakemesi değil, Türk tabakası münevveresinin bilâendise itlâf ve izalesi için Ermenilere alehtlâk bahş ve temin edilmiş bir ahit ve salâhiyetin resmen ilân demektir. Pek kuvvetle muhtemeldir ki, Civanşir hâdisesi, Torlakyan'ın bir taammüdü değil, bu ahdi menfurun sadece

fiili teminatını ibraza tevessül için ika edilmiş bir hâdiseye idi. Filhakika şu kasıt ve gayret süratle ve kaabil olduğu kadar ehemmiyetle tesirini gösterdi. Mütaakiben Berlin'de Talât Paşayı katleden Ermeniye bu defa Cermen adaleti de aynı teminatı fiiliyeyi verdi; bu mahkeme kaatiline hissi müntakimane ile hareket ettiği için tecrimine imkân görmüyordu. Hükmü takibeden beş gün zarfında Ermenilerin hediye ettiği yüz bin liraya malik olan kaatil, Garb'ın müreffeh ve mübeccel bir adamı olduktan sonra İtalya'da Said Halim Paşa katledildi. Paşanın kaatili bulunamadı diyemem, bulunmadı ve zaten bulunursa bile aynı şekilde bir de Lâtin nümuneî adaleti görülecekti. Görülüyor ki, cihanın en müterakki bilâdında emin cevalângâh bulan hâdiseye Garb'ın sefalet ve sefaleti ah-lâkiyesinden daha serbest bir surette teselsül edip gitmektedir. Bu hafta içinde de Doktor Bahaeddin Şakir ve Cemal Azmi beyler yine Berlin'de katledildiler. Kaatiller tutulabilirler, mahkemeye verilebilirler. Artık bunu da düşünmeye lüzum yoktur. Fakat; rivayete nazaran mütarekeyi mütaakıp vatandan uzaklaşan bâzı zevatın Anadolu'ya avdetleri menedilmiştir. Kezalik aynı rivayete nazaran maktuller, bu memnuüyet dolayısıyla, canilerin sahai kasıt ve taammüdüne düşmek zaruretinde kaldıkları gibi elyevm o hâilelerin cereyan eylediği sahalarda aynı fecaate mâruz buldukları halde, bizzarure temdidî ikamet edenler de vardır.

Şurasını beyana lüzum vardır ki, bu zevatın bir kısmı ve belki cümlesi vatan ve millet için bir felâket olan Harbi Umuminin ve ona şâmil olan hâdisatın ve hattâ menşei bu hâdisata ittisal edebilecek sebeplerle halen akıp giden dîmai mâsuminin hesap ve kitabını verecek adamlar olabilir. Fakat bunların tekmil vicdanı beşeriyeti Hristiyan görmek isteyen (Pier Lermi) i takdis eden imam taassubu, altı asırdan beri ve mutlaka Müslümanlığa ve Türkliğe karşı, bir lâhza bile ne ileri geçmiş, ne geriye gidebilmiş olan husumet ve intikama terk ve teslim edilmelerini Türkiye Büyük Millet Meclisinin Kastamonu Mebusu haysiyetiyle asla tasvibedemem. Evvelâ bu memleketin mukadderat ve tarihinde hiyanetler ika edilmiş ise müerimlerin mahkemelerimizde muhakeme edilmelerini millî ve hayati mevaddımızdan addet-